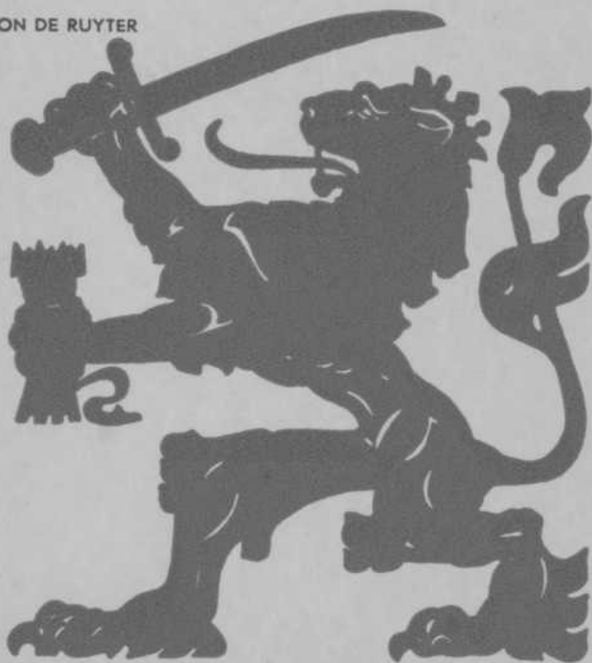
DE RUYTER

MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUYTER

NENASU
UTRECHT

KLEINE NATIONAAL-SOCIALISTISCHE BIBLIOTHEEK

MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUYTER

KLEINE NATIONAAL SOCIALISTISCHE BIBLIOTHEEK

MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUYTER

„Een vroom gemoet
acht eer voor goet."

Rembrandt.

No. 3

NENASU — UTRECHT

MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUYTER

Zooals de strijd tegen de leenmannen van den Franschen koning het begin werd van een bloeiende eigen cultuur in Brabant en Vlaanderen, zoo is de opstand tegen Spanje de oorsprong van een ongekende ontplooiing der zedelijke en geestelijke kracht van ons volk geweest.

Welk tijdvak in onze historie bracht zulke figuren voort als het eind van de 16e en het begin van de 17e eeuw? En geen enkel groot staatsman, veldheer of kunstenaar kan zijn roeping vervullen lòs van het volk, waartoe hij behoort, evenmin als een vioolsnaar kan zingen zonder den klankbodem van de viool.

De Dietsche stammen, sinds eeuwen geknecht door de opvolgers van het Romeinsche rijk, vonden in den Prins van Oranje den leider, die opriep wat sluimerde in dat volk; het volk zelf was ontwaakt en rees in de 17e eeuw omhoog tot een mogendheid van belang. Wanneer het den droom van Oranje: de vrije, eensgezinde Staat der Dietsche gewesten, niet had verloochend; wanneer het wat meer verdraagzaamheid in geloofszaken had betracht, en bovenal, wanneer de eer en de trouw steeds boven de zucht naar gewin waren gegaan,

— wat een kracht, wat een leiding zou er tot op den huigen dag van dat hoogbegaafde volk zijn uitgegaan!

Want wel veroverde de Oost-Indische Compagnie het monopolie in Indië en financierde de Amsterdamsche Wisselbank oorlog en vrede in Europa, wel werd de kolonie Zuid-Afrika gegrondvest en waren meer dan de helft van de schepen, die door de Sont voeren, Hollanders, Friezen en Zeeuwen, wel bloeiden dichtkunst en wetenschap en maakten de schilders ons wereldberoemd, maar een echte nationale staat werd nimmer geboren; wij werden langzamerhand een losse verzameling van groepen en belangen, van klassen en partijen. En toch, voor hem, die de vernedering en het verval met verbittering ziet, is het een troost en een verademing, tegen den donkeren, stormenden achtergrond van oorlog en burgertwist, de waarlijk groote, karaktervolle Nederlanders te zien als het levend bewijs wat ons volk, als het wil, kan zijn.

Want deze reuzen staan niet alleen, zij zijn de snaren, waaruit de diepste stem van ons volk heeft geklonken.

Een van die reuzen was Michiel Adriaanszoon de Ruyter. Een echte Zeeuw. Niet groot, maar „gezet, vlug, gezwind, sterk en als tot arbeid geboren", zegt Gerard Brandt. Een breed, gewelfd voorhoofd, donker haar, scherp geteekende wenk-

brauwen, een opstaande zwarte knevel. In dien stoeren, blozenden kop, met de driftige neusvleugels en den vroolijken mond, treffen het meest de strenge, trouwhartige bruine oogen. Een blik die U vasthoudt, van een man uit één stuk, die tegelijk imponeert en vertrouwen wekt. Uit zijn portretten en scheepsdagboeken wordt het ons duidelijk, waarom zijn matrozen, zijn „maats", tot alles in staat waren. Op zijn gebied een geboren leider, door en door eenvoudig, en gedragen door zuiver Godsvertrouwen.

De Zeeuwsche boeren, visschers en koopvaarders, en kapers niet te vergeten, deze Kelten en Friezen, Saksen en Franken daar op en rondom de Zeeuwsche eilanden, hebben verreweg de meeste ervaren zeelieden en „strijdbare admiralen" voortgebracht.

De Ruyter, op 24 Maart 1607 [1]) te Vlissingen geboren, was de zoon van een zeeman, later bierdrager. Zijn grootvader had als soldaat den kost verdiend, later als boer.

Zijn moeder, dochter van een bereden soldaat, kwam uit Middelburg.

Zijn vader, Adriaan, droeg nog geen familienaam. De Ruyter heeft dien, als een herinnering aan zijn Middelburgschen grootvader, den ruiter, pas aangenomen toen hij een rang op de vloot bekleedde.

Als jongen was Michiel een woelwater. Wij

[1]) In hetzelfde jaar als Rembrandt.

weten hoe hij in den toren van de Groote Kerk van Vlissingen klom tot boven op den bal. Geen laffe baldadigheid, maar een roekelooze streek. Dreef hem een drang naar gevaarlijke hoogte en ruimte, of zocht hij het vergezicht op de zee, die hem riep?

In de touwslagerij voldeed hij niet. Den heelen dag aan een wiel draaien, dat was hem te machtig.

Als elfjarig kind, naar zee! Meteen was hij kalm, een voorbeeldig jongmaatje in het barre zeemansleven, weldra matroos.

Op zijn 15e jaar weer aan wal: kanonnier in het leger van Maurits. Bij de uitvallen uit Bergen op Zoom tegen de Spaansche belegeraars vecht hij te paard, als een volleerde ruiter. Ongedeerd komt hij thuis en brengt nog buit mee ook.

Kort daarop vaart hij weer op zee, thans op een oorlogsschip, wordt in Biscaje gewond en gevangen genomen, ontsnapt en zwerft te voet door heel Frankrijk naar huis.

Als bootsman vaart hij naar Groenland, Engeland, Spanje en Brazilië. Hij studeert uit alle macht, spaart, en trouwt op zijn 24e jaar. Een kort geluk! Zijn Maayke sterft bij de geboorte van het eerste kind, drie weken daarna ook het kind.

Vijf jaren later, — hij is al stuurman op een walvischvaarder — trouwt hij weer met een Zeeuwsche, Neeltje Engels.

Als kapitein van een bewapend schip maakt hij

jacht op de Duinkerker kapers. Ze weten hem telkens te „ontdonkeren", maar een volgende tocht gaat het beter. Nu en dan belegt hij zijn winst in rentebrieven.

In 1641 kregen de Staten hun mededingers op zee, de Portugeezen, tot bondgenoot tegen Spanje. Ook Frankrijk zou helpen. De Ruyter werd door Frederik Hendrik benoemd tot kapitein op het oorlogsschip „De Haas" en voer onder admiraal Gysels naar de Taagmonding. Maar noch Franschen noch Portugeezen kwamen opdagen. En een Spaansche zilvervloot werd verwacht! In plaats daarvan verscheen een zwaar eskader Spaansche oorlogsschepen. Onze vloot viel aan en trachtte te enteren. „De Haas" werd lek en moeilijk hanteerbaar, het water stroomde naar binnen en uit alle macht moest er gepompt worden om niet te zinken. Maar toen het gelukt was, langs-zij met de Spanjaards te komen, en de enterhaken werden uitgeslagen, voeren de Spanjaarden weg. Het was voor de vloot van Gysels, die zwaar gehavend was, een heele toer, met het stormachtige weer, naar Lissabon te varen om de schepen te herstellen en de Portugeezen te ontmoeten. De ontvangst was goed. Het scheepsvolk werd rijk onthaald en de kapiteins kregen een gouden ketting met penning. Maar ondanks hun „complementos" en „rodomontados" waren de Portugeezen niet mee te krijgen. Gysels vond trouwens hun bewapening erbarme-

lijk: „degens zonder scheeden ende hellebaerden, die van Maarten van Rossums out-grootvader hier gecomen" schenen te zijn.

In 1648 eindigde de 80-jarige oorlog met den vrede van Munster. De Zeven Provinciën werden als vrije, souvereine Staten erkend, de Zuidelijke gewesten werden afgescheurd, de Zeeuwsche steden kwijnden door het verlies van hun achterland en in Amsterdam verwierven de kooplieden rijkdom en macht.

De Ruyter maakte intusschen, als „schipper naest Godt", groote tochten naar Barbarije en de Antillen, en dreef daar voor eigen rekening handel. De Moorsche zeeschuimers in de Middellandsche Zee hield hij zich zelf van het lijf, want zijn schip was, evenals de meeste koopvaarders in dien tijd, bewapend.

Toen hij in de Noordzee een Duinkerker kaper zag aankomen, liet hij zijn dek met bedorven boter insmeren, waarop de roovers, toen zij hadden geenterd, „konden gaen noch staen maar gleeden, glipten ende vielen". Behouden kwam hij met zijn lading thuis.

Op de kust van Barbarije werd hij gepraaid door een Fransch oorlogsschip, onder verdenking van handel met den vijand. De Franschman hield hem vast en nam zijn schip in beslag, ondanks woedend protest van De Ruyter. Toen de Fransche kapitein hem vroeg, wat hij wilde drinken, water of wijn,

antwoordde De Ruyter: „Ben ik een gevangen man, zoo geef mij water, maar ben ik een vrij man, zoo schenk mij wijn." Daarop werd hij, met schip en lading, vrij gelaten.

Na vele omzwervingen trouwde De Ruyter in 1650 ten derde male, kocht een groot huis in Vlissingen en zei het zeemansleven vaarwel.

Maar in 1652 begon de eerste groote zee-oorlog tusschen Engeland en de Zeven Provinciën. De Engelsche kooplieden wenschten de vernietiging van onze handelsvloot; in ons land was men verontwaardigd over de „koningsmoorders"; tusschen Tromp en Blake ontstond een gevecht omdat Tromp de vlag niet streek, en spoedig ontbrandde de krijg. De Ruyter, die uit ervaring wist, met wat voor schepen onze zeelui op den vijand werden afgestuurd, weigerde eerst om dienst te nemen, maar eindelijk stelde hij zich voor één tocht beschikbaar. En van één tocht kwam het tot een reeks van groote zeeslagen.

Eerst diende hij onder De Witt, daarna onder Maarten Harpertszoon Tromp, voor wien hij een groote vereering had.

Na den slag bij Dungeness, waar Tromp „met den bezem in den mast" de zee schoonveegde, en den slag bij Portland, waar De Ruyter door zijn „furieus" gevecht de aandacht trok, zoodat Tromp hem na afloop aan boord van zijn admiraalsschip

verwelkomde met de woorden: „Wel mijn Ruytertje, sijt Gij daer, leef je nog? welkom mijn vriend, welkom", volgde de slag bij Bevesier, de roemvolle nederlaag, waarin De Ruyter met een totaal ontredderd schip nog urenlang wist „see te houden". En daarop de ontzettende slag bij Terheide, waar Evertsen werd gewond en Tromp sneuvelde. De Ruyter schrijft, dat hij „den nobelen Heer Admirael tot mijn groot leedwezen in zijn hutte doodt vond liggen". Wat een ramp, de dappere vroolijke „Bestevaer" gesneuveld!

In 1654 wordt De Ruyter door Johan de Witt overreed, in dienst van Holland en West-Friesland te treden als vice-admiraal. Hij verhuist naar Amsterdam en koopt een huis op het Waalseiland, tegenwoordig Prins Hendrikkade 131, waar hij tot zijn dood toe gewoond heeft.

Hij voert de oranje-blanje-bleu-vlag in de Oostzee en de Middellandsche Zee, en ook hij heeft telkens moeilijkheden over het strijken van die vlag voor de Engelschen. De Staten hebben de verplichting daartoe erkend, maar De Ruyter voelt, dat de Engelschen „ons voor Jan gats uitlachen" en dat is „voor eerlijcke dienaers van den Staet seer droevig te noemen". Johan de Witt tracht hem te paaien met de opmerking, dat Engeland een koninkrijk is en de Zeven Provinciën een republiek, maar de zeeman kan zijn ergernis niet verkroppen. Ook klaagt hij, evenals destijds

Tromp, voortdurend over de slechte schepen, de geringe gage voor zijn scheepsvolk, de onvoldoende levensmiddelen en de slechte bewapening, waarmee de „Hoogmogende Heeren" hem uitzenden. Maar niettemin slaat onze vloot, onder leiding van Van Wassenaar Obdam met de Ruyter als ondercommandant, een kranig figuur bij de hulp aan Denemarken tegen den koning van Zweden. Na de inneming van Nyborg maakt De Ruyter met groote deernis gewag van de plundering der stad en hevig is hij verontwaardigd over den „moedwil" der Poolsche ruiterij jegens de vrouwen en meisjes, „daeruyt men sach, dat de oorlogh alles verslindt". Uitdrukkelijk teekent hij aan, dat de onzen zich als fatsoenlijke overwinnaars hebben gedragen.

Frederik de Derde, „bij Gods genade, Koning van Denemarken en Noorwegen, der Vandalen en der Gothen" richt tot De Ruyter een open brief, waarbij hij hem in den adelstand verheft.

Op zijn tochten door de Middellandsche Zee heeft De Ruyter met de Algerijnsche zeeroovers, deze „fielten en schelmen", afgerekend en vele honderden Christenslaven bevrijd.

Hoewel onze zeeheld een trouw Calvinist was en dikwijls melding maakt van een „schoone predikasie" die hij aan boord heeft genoten, voelde hij niets voor het drijven der vlootpredikanten tegen de Roomschen onder zijn scheepsvolk. Integendeel, bij zijn oponthoud op Majorca bracht

hij een beleefdheidsbezoek aan den Bisschop van de Balearen, en de praatjes, die daar het gevolg van waren, lieten hem koud.

Na een tocht langs West-Afrika en Noord-Amerika, waar hij de onrechtmatige aanvallen op onze nederzettingen met tegenaanvallen beantwoordde, kwam hij met zijn vloot, en een aantal veroverde schepen, met rijken buit beladen, in Delfzijl voor anker.

De Engelsche gezant in Den Haag, Downing, hield niet op met stoken en intrigeeren tegen de Staten, en in 1665 brak de tweede Engelsche oorlog uit.

Onze vloot lag bij Texel en werd door Prins Willem den Derde, die door de regenten zoo veel mogelijk op den achtergrond werd gehouden, geïnspecteerd. Toen hij met een schitterend gevolg voorbij voer, verwekte hij bij het — Oranjegezinde — scheepsvolk een storm van geestdrift. Met honderden vlaggen waren de schepen versierd, saluutschoten dreunden en één matroos ging, uit pure vreugde, in den top van het want op zijn hoofd staan.

De Franschen zouden ons helpen; Lodewijk XIV had zelfs goedgekeurd, dat De Ruyter het opperbevel over de vereenigde vloten zou voeren, maar op de plaats van ontmoeting kwamen de Fransche schepen niet opdagen. De Oost-Indische Compagnie bleef ook in gebreke, zij kocht

haar verplichting om schepen te zenden, af voor een groot bedrag. De Ruyter schreef verontwaardigde brieven, maar tenslotte had hij 84 oorlogsschepen, 13 fregatten en 4 branders bij elkaar, bewapend met 4600 kanonnen en bediend door 22000 man. Zijn vloot was verdeeld in drie eskaders, het eerste onder hemzelf op het admiraalsschip „De Zeven Provinciën", het tweede onder Cornelis Evertsen, en het derde onder Cornelis Tromp.

Tusschen Duinkerken en Noord-Voorland kwam de Engelsche vloot in zicht, met grootere schepen en zwaarder geschut. Ook hadden de Engelschen meer volk aan boord, maar dat was grootendeels geprest, en onze mannen waren vrijwilligers.

Het was een onstuimige dag; zware wolken joegen voorbij de zon, de zee was donker, met schuimende koppen en dan weer groen, met verblindend licht bedekt.

De Engelschen voeren zeer snel, voor den wind, De Ruyter gaf óók bevel tot den aanval en de Staatsche schepen tornden, tegen den wind in, den vijand tegemoet.

Om één uur waren de vloten op schootsafstand genaderd, steigerend op de golven, gereed voor den strijd van elkaar passeerende slagorden, het z.g. passeergevecht. Een schot, rookwolken overal, en van heinde en ver dreunen de kanonnen. In een oogwenk een wild gevecht van schip tegen

schip; de slagorden waren door de zeer snelle nadering door elkaar geraakt en aan alle kanten vlamden de batterijen en stortten de zwaaiende masten en zeilen in zee. Tromp en twee Engelsche eskaders beliepen groote schade.

De Ruyter en Evertsen lagen iets beter. Hun tegenstanders, die in de hooge zee te sterk wind mee hadden, helden bij het schieten teveel opzij, konden daardoor hun onderste batterijen niet goed gebruiken en schoten in het water, terwijl het vuur van onze schepen hun tuig vernielde. Drie groote Engelsche bodems werden veroverd.

Tegen den avond, bij kalmere zee, ontstond er een ordelijk passeergevecht. De Engelsche schout bij nacht Harman, zwaar gehavend door het vuur van De Zeven Provinciën, komt langs Evertsen. De edele Zeeuw ziet het wrak van zijn tegenpartij en biedt hem kwartier aan. Harman weigert en geeft de volle laag. Evertsen sneuvelt. Harman ontsnapt.

Tot 10 uur in den avond lichten de schoten over de zee, dan verzamelen de Engelschen naar het Noord-Westen, de Nederlanders naar het Zuiden. De rossige schijn van lantaarns en toortsen trilt in het donkere water. Den heelen nacht is men bezig, de geleden schade voorloopig te herstellen.

De slag was nog onbeslist en beide partijen hadden opdracht, den vijand te vernietigen. Den volgenden morgen om 7 uur begon een passeer-

gevecht, dat urenlang duurde. Tegen den middag geraakte Tromp, altijd een waaghals, met zijn eskader tusschen den vijand. De Ruyter gaf een vlagsignaal voor den aanval, om Tromp te ontzetten, en na een verwarden strijd kwam onze vloot weer in linie. Tromp moest tweemaal zijn vernielde schip voor een ander verwisselen, maar kon tenslotte weer meedoen aan het derde passeergevecht van dien dag. In den namiddag trokken de Engelschen terug en voor een behoorlijke vervolging waren de onzen teveel gehavend. De groote steng van De Zeven Provinciën was stukgeschoten, waardoor het schip onbestuurbaar was. De wind ging bovendien liggen.

Op den derden morgen wordt de vijand, na een achtervolging tot dicht bij de Engelsche kust, versterkt door een flink eskader onder Prins Robert. De zware Engelsche schepen in de achterhoede raken op een bank; de admiraal Ayscue wordt door Tromp gevangen genomen, zijn schip op bevel van De Ruyter verbrand. Maar tot een geregelden slag komt het niet.

Den vierden dag hervatten de Engelschen met Zuid-Westen wind den aanval. Het eskader van Robert, schitterend in slaglinie, geeft hun nieuwen moed; de onzen vechten met koppige taaiheid, het eene passeergevecht na het andere, op steeds korter afstand, met steeds meer verbittering. Om vier uur wakkert de wind aan tot een stevige bries; eindelijk hijscht De Ruyter zijn

bloedvlag voor den beslissenden aanval, de heele Staatsche vloot, in strakke frontformatie, met schuimende boegen en breede zeilen, stort zich in de Engelsche linie. Hoewel de munitie haast op is, donderen alle kanonnen tegelijk, een orkaan van vuur en kruitdamp breekt los, het entersignaal weerklinkt, krakend stooten de zware schepen tegen elkaar. Een razend gevecht van man tegen man begint, de onzen hebben maar één gedachte: nu of nooit! Er moet een beslissing komen! En die komt; de Engelsche schepen, die nog weg kunnen, nemen in groote wanorde de vlucht, op korten afstand achtervolgd en bestookt door De Ruyter; alleen een zware, opkomende mist voorkomt hun totale vernietiging.

Dat was de vierdaagsche zeeslag, een slag als tevoren nog nimmer geleverd. Acht Engelsche schepen veroverd, twaalf in den grond geboord of verbrand, duizenden dooden. Aan onze zijde niet half zooveel, vier verbrande schepen en een aantal hoofdofficieren gesneuveld. Ook hadden wij 3000 Engelschen gevangen genomen.

Wat een overwinning!

Alom in den lande dankgebeden en vreugdevuren. Is het wonder, dat De Ruyter „de Schrik der zee" en Tromp, die op een wrak kwam binnenvaren, en zoo vele andere groote helden, door het volk aan den wal met gejuich en ontroering werden ontvangen?

Hoe is het mogelijk, dat datzelfde volk, nù, in

gruwelijke liefdeloosheid, zeurt over democratie en versche kadetjes; dat het zich rustig laat zeggen dat „burgerlijkheid" zijn geestesmerk, — zeg liever brandmerk! — zou zijn, en dat wij voorloopig De Zeven Provinciën niet meer kunnen noemen zonder bittere schaamte en een brok van wrok in de keel.

De Engelschen hadden gezien, dat zij tegen ons heel anders voor den dag moesten komen, en kort daarop zeilden ze met een „Gallant Fleet" in zee. In den tweedaagschen zeeslag geraakten de eskaders der beide vechtende vloten ver uit elkaar. De Ruyter leed zware verliezen. In een oogenblik van wanhoop riep hij uit: „O God, hoe ben ik zoo ongelukkig! Is er nu onder zooveel kogels niet één kogel die mij wegneemt?" en, hoewel Tromp intusschen een deel van de Engelsche vloot versloeg, was het geheel een pijnlijke nederlaag.

De Engelschen waren baas op de Noordzee. Zij blokkeerden Texel, deden een inval op Vlieland en Terschelling, vernielden daar 150 koopvaardijschepen en plunderden de eilandbevolking.

Maar in Juni 1667 zeilde De Ruyter met 80 oorlogsschepen en 20 branders naar de Engelsche kust. De Raadpensionaris Johan de Witt en zijn broer Cornelis hadden het denkbeeld, om de Engelschen in hun eigen land op te zoeken en zoo tot het sluiten van een behoorlijken vrede te dwingen, al vaker geopperd. Thans was Cornelis de

Witt bij De Ruyter aan boord, „om deze aangename tocht bij te wonen".

De zware schepen bleven aanvankelijk voor de Thamesmonding liggen, om eventueele aanvallen van de Engelsche vloot af te slaan; 17 lichte schepen met 1000 landsoldaten voeren de Medway op. Later kwam ook de hoofdmacht „syto" de rivier op varen. De vestingen langs de oevers werden gebombardeerd; het fort Sheerness werd veroverd en, nadat er een groote hoeveelheid munitie was buitgemaakt, verbrand; het eiland Sheppey werd genomen maar *niet* geplunderd; wel waren een paar matrozen er mee begonnen, doch dit „Jan Hagel" werd streng gestraft. Ondanks de schepen, die de Engelschen in het vaarwater hadden laten zinken, voeren de lichte fregatten van Van Ghent steeds verder de rivier op; de ketting dien de Engelschen er bij Chatham overheen hadden gespannen, werd stukgevaren, de half onttakelde Engelsche oorlogsvloot en de magazijnen aan wal werden grondig vernield. Het vlaggeschip de „Royal Charles" en de „Unity" (de Jonathan noemden wij het) werden bestemd om in triomf te worden meegenomen. In Londen ontstond een paniek; de banken staakten hun betalingen, men begon de stad te ontvluchten. Maar De Ruyter waagde zich niet verder in onbekende wateren. De „hoogmoedige" vijand was voldoende vernederd. Een Engelsch kroniekschrijver uit dien tijd erkent volmondig, dat een daad van zooveel wijs-

heid, moed en kracht door de Engelschen „nooit is, ja nooit zou kunnen worden ondernomen". Ook werd het in Engeland zeer gewaardeerd, dat wij „civiel" tegen de burgerbevolking" waren opgetreden; een goede les voor de plunderaars van Terschelling!

In het Rijksmuseum te Amsterdam kan elkeen het fraai bewerkte wapen van den achtersteven van de „Royal Charles" bewonderen. Ook staat daar de prachtige beker, dien De Ruyter, toen de vrede met Engeland was geteekend, van de Gecommitteerde Raden ontving als herinnering aan den roemvollen tocht naar Chatham.

Ook hij kreeg van zijn scheepsvolk den naam „Bestevaer".

Dan volgt er een tijd van rust. De Ruyter, thans rijk en geëerd, woont met zijn „lieve, beminde huysvrou" aan de Prins Hendrikkade te Amsterdam. Collega's uit andere landen, die hem bezoeken, verbazen zich over zijn eenvoud, en zijn getroffen door zijn vroomheid. Al kon hij soms krachtige taal gebruiken, alle ruwheid en grootdoenerij was hem vreemd. Hij had een afkeer van onmatigheid, al hield hij van een goed glas wijn. Liefst hield hij zich bij zijn gewonen „zeemanskost". Gaarne las hij zijn gezin uit den Bijbel voor en zong hij, met zijn zware, welluidende stem, een psalm. Geregeld zag men hem 's Zondags in de Oosterkerk in zijn bank.

Ook deze rust was echter van korten duur. Frankrijk had het nog steeds gemunt op de Zuidelijke Nederlanden, die onder Spaansch bewind stonden. Johan de Witt sloot een verbond met Engeland en Zweden, en Lodewijk XIV moest voorloopig inbinden.

Onze vloot was onder toezicht van De Ruyter vrij goed onderhouden, maar het leger en de vestingen waren schandelijk verwaarloosd.

Van drie kanten kwam toen het onweer opzetten. Frankrijk en Engeland werden het heimelijk eens om de jonge Republiek te vernietigen en haar koloniën te verdeelen, en de Bisschoppen van Munster en Keulen werden in het complot betrokken.

Als altijd in de ure des gevaars, riep het volk om Oranje. Friesland, Gelderland en Zeeland eischten de aanstelling van Willem III tot kapitein-generaal, maar de regenten van Holland achtten dat verderfelijk voor de „vrijheid" en waarschuwden tegen de stadhouderlijke „slavernij". Nog steeds bekende klanken!

De Ruyter bleef buiten deze kwesties. Hij vereerde Johan de Witt, maar voor Prins Willem III, die in 1672 de teugels in handen kreeg, had hij niet minder bewondering.

In Juni voer De Ruyter, voor de derde groote worsteling met Engeland, de vereenigde Fransche en Engelsche vloten tegemoet.

Als altijd was zijn verkenning uitstekend in orde, hij wist zeer goed dat hij streed met een

tweevoudige overmacht. Het was dus noodzakelijk, den wind en de zon in den rug te hebben.

Nauwelijks waren de ochtendnevels verdwenen en wierpen de zeilen lange schaduwen over de golven, of hij viel bij Solebay, om 5 uur in den morgen, op den vijand aan.

Op het dek van De Zeven Provinciën stond onze grijze vlootvoogd en wees op het Engelsche admiraalsschip.

„Stuurman Zeger, dat is onze man."

„Mijnheer", zegt Zeger, en licht zijn muts, „dat zal je gebeuren".

Cornelis de Witt, als vertegenwoordiger van de Staten, zit op de kampanje. Grimmige jichtlijder, in een zwaren mantel met bontkraag, den breeden hoed op het hoofd, zit hij in zijn hoogen leunstoel, omringd door zijn twaalf hellebaardiers in rood en geel. En kijkt. Hij overziet de glinsterende zee, de prachtige schepen, de zwevende meeuwen, maar hij ziet bovenal het schip, waar „De Zeven Provinciën" heenkoerst. De zwijgende ruwaard van Dordrecht, — een regent met het hart van een Viking — heeft weer een „aangename tocht".

Korte bevelen, kettingen ratelen, touwen worden gesjord. Er gaat geruisch door de zeilen en golven, het schip draait, van bakboord dreunt de volle laag, duizendvoudig herhaald tot op grooten afstand.

Terstond daarop suizen de Engelsche kogels over het dek. In een statig, maar bloedig duel strij-

den de twee admiraals, De Ruyter en de Hertog van York. Urenlang. En rondom zijn de beide eskaders, dicht bij elkaar, in gevecht. Verderop Van Ghent, en heel in de verte het Zeeuwsche eskader van Banckert, tegenover de Franschen. Daar wordt wel hevig geschoten, maar de Franschen bewaren een grooten afstand.

Het schip van den Hertog van York ligt scheef, zijn kanonnen verstommen, een sloep! De Hertog verlaat het schip en roeit naar een ander.

Men vecht zoo dicht bij elkaar, dat het touwwerk der schepen verward raakt. Van Ghent sneuvelt, de „Royal James" gaat in vlammen op en de bevelhebber, de dappere Lord Sandwich, tot het laatste moment op zijn schip, vindt den dood in de golven.

Duisternis maakt een eind aan den strijd, die volgens De Ruyter „scherper en langduriger" was dan eenige vroegere. Zijn zoon kapitein Engel de Ruyter is ernstig gewond. Ook Banckert. En vele schepen zijn ontredderd.

Den volgenden dag doet De Ruyter zijn best, den slag te voltooien. Tevergeefs, hij krijgt de Franschen en Engelschen niet meer onder schot.

Terwijl De Ruyter aldus den éénen slag na den andere levert, en Fransche en Engelsche schrijvers getuigen, dat hij ongetwijfeld de grootste bevelhebber is die ooit op zee heeft gevaren, stijgt in ons land de nood, door de geweldige overmacht

der invallende legers. De vlootsoldaten vechten grootendeels aan den wal en De Ruyter vertoeft in Vlissingen. Boodschappers van den Engelschen koning probeeren hem om te koopen. Natuurlijk krijgen zij niets dan een verontwaardigde snauw.

Kort na den slag bij Schooneveld, waar De Ruyter meesmuilend gezien had, dat de vijand, en in het bijzonder de Franschman „nog ontzag had voor De Zeven Provinciën", werd de Hollandsche kust bedreigd. De vereenigde Fransche en Engelsche vloten verschenen voor Scheveningen, Wijk aan Zee, Kijkduin! De schrik sloeg over het land, de klokken luidden, in de kerken smeekte men God om uitkomst, en toen de Staatsche vloot bij Kamperduin den vijand aanviel, waren het strand en de duinen zwart van de menigte, die in hevige spanning den zeeslag volgde. Tusschen den rook en de regenvlagen zag men telkens de vechtende schepen, koraalgezang steeg op:

„Mijn schild ende betrouwen
„Zijt Gij, o God, mijn Heer",

en na uren en uren zag men alleen de oranje-blanje-bleu en de rood-wit-blauw vlaggen nog wapperen boven de lage mistbanken, waarin tenslotte het schouwspel verdween.

De Ruyter verloor in dien slag een zoon uit het eerste huwelijk van zijn vrouw, aan wien hij zeer gehecht was.

Na den vrede met Engeland, waarbij onder meer de verplichting tot het strijken van de vlag door ons werd aangenomen, kregen wij Spanje als bondgenoot tegen Frankrijk.

De Staten rustten een vloot uit om in de Middellandsche Zee te gaan vechten. Natuurlijk was De Ruyter de aangewezen man voor het opperbevel. Maar.. hij maakte ernstig bezwaar. De Spanjaarden hadden op zee niet veel te beduiden, de Fransche vloot in de Middellandsche Zee, zoowel wat schepen als wat kanonnen betrof, was uitmuntend in orde en voor een deel bemand met de dappere Duinkerkers, onze trouwelooze stamverwanten, en onze vloot...

De heeren van de Amsterdamsche Admiraliteit wisten het beter. Eén vroeg er, of De Ruyter op zijn ouden dag — hij was 68 — soms bang werd? *„Neen, ik begin den moed niet te laten vallen. Ik heb mijn leven veil voor den Staat; maar ik ben verwonderd en het is mij leed, dat de Heeren de vlag van den Staat zoo veil hebben en wagen".* Wij hooren het hem zeggen.

En toen zij hem verzochten, niettemin den tocht te aanvaarden, stond hij op, legde zijn hand op de leuning van zijn zetel, en zei: *„De Heeren hebben mij niet te verzoeken maar te gebieden en al werd mij bevolen 's lands vlag op één enkel schip te voeren, ik zou daarmee in zee gaan; en daar de Heeren Staten hun vlag betrouwen, zal ik mijn leven wagen."*

De woorden zijn opgeschreven door een tijdgenoot.

Wat een les voor de Heeren! Wat een les.... voor ons!

Op het schip De Eendracht zeilde hij uit met zijn vloot. Na De Zeven Provinciën, De Eendracht.

In Spanje wordt hij met groote pracht ontvangen. Ter eere van onze mannen weerklinkt daar, aan het Spaansche Hof! het Wilhelmus.

Zijn brieven naar huis klinken teeder, bijna weemoedig. Het is of een voorgevoel tot hem spreekt. Hij vraagt zijn eenigen zoon, Engel, te gaan trouwen en bekent hem, dat hij zoo gaarne een kleinzoon zou hebben. Die wensch is niet vervuld.

Met Pereira de la Cerva, den Spaanschen bevelhebber, zoekt hij de Franschen op. Bij Sicilië strijden de vloten. De Ruyter in twee gevecht met het vijandelijk admiraalsschip. Maar een kanonskogel verbrijzelt zijn beenen, hij stort van de kampanje, zeven voet omlaag, op het opperdek.

Hij wordt in zijn hut gebracht, maar de admiraalsvlag blijft wapperen, hij houdt het commando.

De slag blijft onbeslist.

Pereira wil hem aan zijn ziekbed bezoeken, maar De Ruyter heeft van dat soort officieren meer dan genoeg gezien.

De koorts en de pijn nemen toe. De stervende

held vindt vrede en troost in zijn geloof. Hij bidt voor 's Lands vloot, voor de officieren, matrozen en soldaten. En toen is Bestevaer, die in 33 zeegevechten zijn leven veil had voor den Staat, gestorven, beweend door zijn makkers van hoog tot laag.

En, terwijl hij dood in zijn hut lag, kwamen snel in den nacht, bij Palermo, de Fransche branders. In een oogwenk laaide het vuur omhoog en verlichtte de stad; het eene schip na het andere vloog met vulkanisch geweld in de lucht.

Maar het schip van den doode niet. In zwijgenden rouw voer het voorbij de Fransche, de Spaansche, de Engelsche kust, en honderden schepen streken eerbiedig de vlag, vele honderden kanonnen brachten den laatsten groet.

Als een Koning werd hij begraven. Niet in de Groote Kerk van Vlissingen, maar in de Nieuwe Kerk te Amsterdam rust hij in zijn praalgraf.

Wanneer zal de hoofdstad des lands dat waard zijn?

De aanhalingen uit oude geschriften zijn meerendeels ontleend aan het bekende werk van Prof. P. J. Blok over De Ruyter, waarnaar wij den lezer, voor een uitvoerige levensbeschrijving, verwijzen.